

Вывод. Новое учебное пособие по методике преподавания русского языка в школе Ф.М. Литвинко в целом оправдывает ожидания обучающихся и обучающихся. Предполагая, что в будущем может быть его переиздание, хотелось бы рекомендовать автору отреагировать на изложенные выше позиции.

Литература

1. Антонова, Е.С. Методика преподавания русского языка: коммуникативно-деятельностный подход / Е.С. Антонова. – М., 2007.
2. Литвинко, Ф.М. Методика преподавания русского языка в школе: учеб. пособие / Ф.М. Литвинко. – Минск: Вышэйшая школа, 2015. – 448 с.
3. Литневская, Е.И. Методика преподавания русского языка в средней школе: Учебное пособие для студентов высших учебных заведений / под ред. Е.И. Литневской. – М.: Академический проект, 2006. – 590 с.
4. Львов, М.Р. Словарь-справочник по методике преподавания русского языка / М.Р. Львов. – М., 1988.
5. Методика преподавания русского языка: учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. № 2101 «Рус. яз. и лит.» / М.Т. Баранов, Т.А. Ладыженская, М.Р. Львов [и др.]; под ред. М.Т. Баранова. – М.: Просвещение, 1990. – 368 с.
6. Мурина, Л.А. Методика в школах Белоруссии: учеб. пособие / Л.А. Мурина. – Минск: Университетское, 1990. – 320 с.
7. Обучение русскому языку в школе / Е.А. Быстрова и др.; под ред. Е.А. Быстровой. – М., 2004.

СУЧАСНЫ ПАДРУЧНІК ПА БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ: ТРАДЫЦЫЙНАЕ І НОВАЕ

*Русілка Вольга Іванаўна,
ВДУ імя П.М. Машэрава*

Падручнікі па беларускай літаратуры новага пакалення павінны адпавядаць сучасным метадалагічным, дыдактычным і метадычным прынцыпам літаратурнай адукацыі і быць скіраваны на рэалізацыю кампетэнтнаснага, культуралагічнага, камунікатыўна-дзейнаснага і культуратворчага падыходаў пры выкладанні ўсіх раздзелаў і тэм школьнага курса. Вучэбная кніга з’яўляецца дзейным сродкам арганізацыі сумеснай работы настаўніка і вучняў па засваенні зместу твора, яго шматаспектнымых выхаваўчым аналізе, развіцці маўленчай і самастойнай творчай дзейнасці школьнікаў. Без адпаведных сучасных падручнікаў немагчыма забяспечыць належную якасць літаратурнай адукацыі, паказчыкамі якой, у адпаведнасці з канцэпцыяй вучэбнага прадмета “Беларуская літаратура”, з’яўляюцца “агульны культурны ўзровень вучня, яго эрудыцыя, начытанасць, асобаснае засваенне зместу праграмавага літаратурнага твора, характар, ступень самастойнасці, доказнасці эстэтычных меркаванняў вучня і ўзровень развіцця яго маўлення.” [1, 53]. У арганізацыі структуры і зместу вучэбнага дапаможніка новага пакалення асноўным з’яўляецца тая праца, якая можа быць арганізавана з тэкстам літаратурнага твора, рэпрадуктыўныя, даследчыя, творчыя заданні на яго аснове, якія дапамогуць настаўніку

мэтанакіравана планаваць пэўныя вучэбныя дзеянні, накіраваныя на рэалізацыю асноўных патрабаванняў дзяржаўнай праграмы па беларускай літаратуры і адукацыйнага стандарту Рэспублікі Беларусь.

Сучасныя падручнікі па беларускай літаратуры – гэта кнігі з так званай “дабаўленай рэальнасцю”, з прадугледжанымых выходам у інтэрнет-прасторы для выканання заданняў, накіраваных на выкарыстанне міжпрадметных сувязей, ажыццяўленне віртуальных экскурсій, прагляд тэлеспектакляў, кінафільмаў, відэаролікаў і кліпаў па творах, праслухоўванне песень, самастойны падбор ілюстрацыйнага матэрыялу да твораў, выкананне даследчых заданняў па творчасці пісьменнікаў і многае іншае. Гэтыя новыя магчымасці прынцыпова змяняюць працэс навучання, робячы вучня не аб’ектам, на які накіравана дзейнасць настаўніка, а яго актыўным суб’ектам, які самастойна адшуквае матэрыял, актыўна засвойвае і ацэньвае яго, супастаўляе факты і робіць належныя вывады. Сучасныя вучэбныя дапаможнікі – гэта вучэбныя выданні на папяровым носбіце, аднак яны маюць істотнае дапаўненне ў выглядзе электронных адукацыйных рэсурсаў (ЭАР) “Беларуская літаратура”, якія забяспечваюць камп’ютарную падтрымку навучання дысцыпліне. Электронныя матэрыялы, размешчаныя на нацыянальным адукацыйным партале <http://e-vedy.edu.by>, значна пашыраюць адукацыйныя магчымасці новых падручнікаў, робяць літаратурнае навучанне жывым, цікавым і адпаведным запатрабаванням сучаснай моладзі. Аўтары вучэбных дапаможнікаў прадугледзелі сістэму заданняў, якія арганізуюць працу з электроннымі матэрыяламі, робяць іх выкарыстанне прадуманым і мэтанакіраваным. У навігацыйным апарце падручнікаў ужываецца новы элемент – QR-код (графічная выява спасылкі), які дазваляе атрымаць індывідуальны доступ да электроннага адукацыйнага рэсурсу праз мабільны тэлефон ці планшэт для праверкі ведаў шляхам выканання тэстаў, крыжаванак, заданняў на трэнажорах, віктарын, літаратурных гульняў і інш. Безумоўна, выкрыстанне электронных рэсурсаў вымагае належнага матэрыяльнага забеспячэння ўрокаў, пэўнага напружання і перабудовы традыцыйных падыходаў да літаратурнага навучання найперш ад настаўнікаў, аднак гэтыя намаганні адпавядаюць сучасным адукацыйным тэндэнцыям, якія грунтуюцца найперш на актыўна-дзейнасным падыходзе і самастойнай даследчай працы вучняў. Нельга не пагадзіцца думкамі настаўніка-практыка з Брэстчыны М.В. Жуковіча: “Інтэрнэт відавочна пранікае ў адукацыйную галіну. Прагрэсіўныя педагогі нашай краіны для таго, каб надаць эфектыўнасць і прывіць цікавасць да свайго прадмета, сёння выкарыстоўваюць у адукацыйным працэсе камп’ютарныя тэхналогіі. Такі падыход дазваляе сучаснаму выкладчыку вырашаць наступныя метадычныя задачы: 1) фарміраваць у школьнікаў устойлівую матывацыю вучыцца, 2) развіваць уменні самастойнай працы з навучальным матэрыялам, 3) выпрацоўваць крытычнае мысленне ва ўмовах карыстання вялікім аб’ёмам інфармацыі, 4) паспяхова развіваць здольнасці індывідуальнай працы і ў камандзе, 5) удасканалюць навыкі самаадукацыі і самакантролю.” [2,

80]. Гэтыя словы пацвярджаюць аб'ектыўную неабходнасць камп'ютарызацыі літаратурнага навучання.

Вучэбна-метадычны комплекс “Беларуская літаратура. 8 клас.”, які ўключае ў сябе падручнік-хрэстаматыю М.А. Лазарука, В.І. Русілкі, І.М. Слесаравай, вучэбны дапаможнік для настаўнікаў “Беларуская літаратура ў 8 класе” П.І. Лявонавай, В.І. Русілкі, І.М. Слесаравай, два асобныя вучэбныя дапаможнікі для настаўнікаў і для вучняў па арганізацыі факультатыўных заняткаў “Незвычайнае літаратуразнаўства: вывучэнне твора ў яго родавай і жанравай спецыфіцы” В.І. Русілкі і кантрольна-вымяральныя матэрыялы “Беларуская літаратура: зборнік творчых заданняў для тэматычнага кантролю: 5–9 класы”, працуе ў сярэдніх агульнаадукацыйных установах Беларусі з 1995 года па сённяшні дзень. За гэты час назапашаны і рэалізаваны ў вучэбных дапаможніках немалы вопыт работы. Аўтары падручніка зыходзілі з класічных традыцыйных патрабаванняў да зместу і метадычнага апарата падручніка: адпаведнасць дзяржаўнай праграме, узроставым і псіхалагічным асаблівасцям дзяцей, высокі выхаваўчы і развіваючы патэнцыял, рэалізацыя прынцыпу практыкаарыентаванасці (сувязі з жыццём). Пытанні і заданні да твора павінны адпавядаць этапам вывучэння літаратурнага твора ў наступнай паслядоўнасці: першаснае ўспрыманне, праверка ўражанняў, аналіз тэкста, заключная гутарка-абагульненне. Такая арганізацыя работы з творам фарміруе чытацкую культуру вучня і яго аналітычныя здольнасці, асабліва калі лагічна спалучаюцца рэпрадуктыўныя, эўрыстычныя і даследчыя заданні.

Аўтары заўсёды імкнуліся да пастаноўкі праблемных пытанняў да твораў, якія заахвочваюць актыўнасць вучняў (аргументаваць учынкі герояў, параўнаць іх паводзіны ў складаных жыццёвых сітуацыях, прапанаваць магчымы выхад), да арганізацыі даследчай дзейнасці школьнікаў (параўнаць верш і твор жывапісу ці музыкі, аповесць і яе экранізацыю, гістарычны факт і яго ўвасабленне ў творы, праграмны верш і прачытаны самастойна, напісаць водгук на твор, выканаць і абараніць ілюстрацыю і г.д.), да стымуляцыі культуратворчай дзейнасці падлеткаў (дадумаць канцоўку твора, напісаць трылет па апорных радках, дапісаць прапушчаны радок верша і інш.). У падручніку заўсёды шырока быў прадстаўлены матэрыял для міжпрадметных сувязяў (гістарычныя каментарыі да твораў, паралелі з вуснай народнай творчасцю, рускай і замежнай літаратурай, жывапісам і музыкай, тэатрам і кінамастацтвам, супастаўленні верша і яго пераклада на рускую мову і інш.), што станоўча ўплывае на эстэтычнае маральна-этычнае, інтэлектуальнае, эмацыянальнае развіццё асобы вучня. Многія заданні накіраваны на асэнсаванне асобаснага стаўлення да твора: выказванне ўласных адносін да персанажа і яго ўчынку, асабістая аргументацыя ідэйнага зместу твора і ацэнка яго актуальнасці для сённяшняга дня. “Асобаснае засваенне зместу літаратурнага твора выяўляецца ва ўменні вучня выказаць уласнае эмацыянальна-эстэтычнае ўражанне ад прачытанага мастацкага твора, перадаць яго змест, увесці гэты твор у культуралагічны кантэкст, г. зн. ацаніць яго праз

параўнанне са з’явамі жыцця, іншымі творамі літаратуры або сумежных мастацтваў.” [1, 53]. Гэтае патрабаванне канцэпцыі літаратурнай адукацыі паслядоўна захоўваецца ва ўсіх перавыданнях і варыянтах падручніка.

Такім чынам, у працэсе стварэння сучаснага падручніка заканамерна спалучаюцца правяраныя дзесяцігоддзямі метадалагічныя прынцыпы і новыя канцэптуальныя падыходы, традыцыйныя прыёмы работы і камп’ютарныя тэхналогіі.

Літаратура

1. Праскаловіч, В. Канцэпцыя вучэбнага прадмета “Беларуская літаратура” (5–11 класы) / Вольга Праскаловіч, Ірына Шаўлякова-Барзенка // Роднае слова. – 2016. – № 3. – С. 51–62.
2. Жуковіч, М.В. Актыўныя адукацыйныя тэхналогіі па фарміраванні свабоднай асобы вучня на ўроках беларускай мовы, літаратуры і пазакласных мерапрыемствах / М.В. Жуковіч. – Мінск, Аверсев, 2012. – 93 с.

ПРЕЦЕДЕНТНЫЕ ТЕКСТЫ НА ЗАНЯТИЯХ РКИ КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ СОЦИОКУЛЬТУРНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ СТУДЕНТОВ-ИНОСТРАНЦЕВ

*Синкевич Татьяна Ивановна,
Слесарева Татьяна Петровна,
ВГУ имени П.М. Машиерова*

Термин *прецедентный текст* происходит от лат. *praecedens*, что означает *идуший впереди, предшествующий*. Этим термином обозначаются тексты или выражения, известные большинству образованного населения и употребляющиеся как устойчивые выражения (речевые стереотипы).

В научный обиход термин *прецедентный текст* ввёл Ю.Н. Караулов, который отмечал, что *«прецедентные тексты можно было бы назвать хрестоматийными в том смысле, что если даже они не входят в программу общеобразовательной школы, <...> то всё равно все говорящие так или иначе знают о них, - прочитав ли их сами, или хотя бы понаслышке»* [1].

На начальном этапе изучения РКИ одним из средств приобщения студентов-иностранцев к русской культуре будут выступать небольшие по своему объёму художественные тексты, например, сказки. На этих текстах можно также отрабатывать развитие навыков речи.

Рассмотрим это на примере текста «Пузырь, Соломина и Лапоть».

Пузырь, Соломина и Лапоть

«Жили-были Пузырь, Соломина и Лапоть.

Пошли они в лес дрова рубить. Дошли до речки и не знают, как перейти через нее.

Лапоть говорит Пузырю:

– Пузырь, давай на тебе переплывем!